ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΤΟΥ ΛΕ ΠΕΛΕΤΙΕ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΛΕΠΟΝΤΑΣ ἡ Ματθίλδη κ' ἡ μητέρα της τὸν Ρεμπὼ νὰ ἐγκαθίσταται σὰν ἀφέντης στὸ σπίτι τους καὶ νὰ φέρεται σὰν ἀγροῖκος, χάρηκαν ἀπὸ μέσα τους γιατί ὁ οἰκοδεσπότης — ὁ πεθερὸς τοῦ Βερλαίν δηλαδὴ — ἔλειπε σὲ κυνήγι, γιατί αὐτὸς χωρὶς ἄλλο θὰ πετοῦσε ἔξω κακὴν κακῶς τὸν νεαρὸ χωριάτη.

Παρ' ὅλ' αὐτά, ἡ δυὸ Παρισινὲς κυρίες ἀπηυθυναν διάφορες εὐγενικὲς ἐρωτήσεις σὲν ξένο τους, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπαντοῦσε ξερά, μὲ μονοσύλλαβα. Τὰ ἔχασαν βλέποντας τὴν περιβολή του, μολονότι τὸ κουστοῦμι του ἦταν κανονίσμο.

Σχετικῶς γράφει στὰ «Ἀπομνημονεύματά» της ἡ Ματθίλδη :

«Τὸ παντελόνι του, ποὺ ἦταν πολὺ κοντὸ κάτω, ἄφηνε νὰ φαίνωνται ἡ γαλάζιες χωριάτικες βαμπακερές του κάλτσες. Ἤρθε χωρὶς τίποτε, χωρὶς κἂν μιὰ βαλίτσα, χωρὶς ἀσπρόρρουχα, χωρὶς ἄλλα ροῦχα ἀπ' αὐτὰ ποὺ φοροῦσε ἐπάνω του».

Κ' ὁ Βερλαίν ὁ ἴδιος, ὅταν ἔφτασε σπίτι του καὶ εἶδε τὸν Ρεμπώ, φάνηκε ξαφνιασμένος. Ὄχι γιατί περίμενε — ὅπως ἰσχυρίστηκαν μερικοί — νὰ δῆ ἕναν ἄνδρα τριάντα χρόνων. Αὐτὸς ἤξερε τὴν ἡλικία του. Ἐκεῖνο ποὺ τὸν ξάφνιασε ἦταν τὸ παρουσιαστικὸ τοῦ προστατευομένου του. Καὶ ἴσως ἀκόμα μέσα σ' αὐτὸ τὸ ξάφνιασμά του, νὰ ὑπῆρχε καὶ κάτι ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ ἐκεῖνο προαίσθημα, ποὺ νοιώθει ὁ ἄνθρωπος ὅταν βρίσκεται μπροστὰ στὸ πεπρωμένο του.

«Εἶχε ἕνα πραγματικὸ κεφάλι παιδιοῦ, γεμᾶτο καὶ δροσερό, ἐπάνω σ' ἕνα ψηλό, ἰσχνὸ κι' ἀδέξιο κορμὶ ἐφήβου, ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ ψηλώνῃ ἀκόμα».

Αὐτὰ ἔγραφε ὁ Βερλαίν γιὰ τὸν Ρεμπὼ τὸ 1895, λίγες βδομάδες πρὸ τοῦ θανάτου του. Εἶχε μακρυὰ ἄτακτα καστανὰ μαλλιά, χέρια πελώρια, πούχαν τὸ χρῶμα τοῦ γιασεμιοῦ, χεῖλη παχειὰ καὶ κόκκινα καὶ κάτι μάτια, προπάντων, βαθειὰ καὶ διαυγῆ, «μάτια σὰν μυοσωτίδες», «μάτια σὰν καλοκαιρινὴ νύχτα», σκληρά, τραμαχτικά, ἀξιολάτρευτα. Τὸ παρουσιαστικό του — ὅπως γράφει κάποιος — ἦταν «σὰν δραπέτου ἀπὸ φυλακὲς ἐφήβων».

Ἀπὸ τὸ πρῶτο βράδυ κιόλας ὁ Ρεμπὼ ἄρχισε νὰ φέρεται σὰν κακοαναθρεμμένος. Μὰ στὴν περίσταση αὐτὴ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψη τὴ δειλία του, ποὺ τὸν ἔκανο νὰ ὑποφέρῃ. Ὁ ἴδιος ὁ Ρεμπὼ ἔλεγε σχετικῶς στὸ φίλο του Ντελαέ, τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπὸ τὸ Σαρλεβίλ γιὰ τὸ Παρίσι :

—Τὰ σαλόνια, ἡ εὐγένειες !... Δὲν ξέρω πῶς νὰ σταθῶ, εἶμα ἀδέξιος... Δὲν ξέρω νὰ μιλήσω !... Ὦ ! ὅσο γιὰ τὴ σκέψη, δὲν φοβᾶμαι κανένα, μά... Ἄ ! τί πάω νὰ κάνω κεῖ κάτω, στὸ Παρίσι ;...

Ὅλοι μας δὲ ξέρουμε ὅτι ἡ δειλία στοὺς περήφανους ἐκδηλώνεται μὲ ἀναίδεια, μὲ θράσος. Ἐπιπλέον, τὸ νοικοκυρεμμένο σπίτι τοῦ Βερλαίν, ἡ μικροαστικὴ ἄνεσις ποὺ ἔβλεπε γύρω του — καὶ ποὺ ἴσως μέσα στὴν ἁπλοϊκότητά του τὴν ἔπαιρνε γιὰ πολυτέλεια — ἐξερέθιζαν αὐτὸ τὸ παιδί, ποὺ βρισκόταν σὲ διαρκῆ ἐπανάσταση κατὰ τῆς τάξεως. Ἐκεῖ, ὅλοπόν, ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ μπιχλιμπίδια κ' αὐτὰ τὰ πορσελάνινα ἀγγεῖα, ζοῦσε ἕνας ποιητής ; Κ' αὐτὴ ἡ γυναῖκα, ποὺ ὁ Βερλαίν τὴν ἀποκαλοῦσε Ματθίλδη, αὐτὴ ἡ ἀνόητη, μὲ τὴν ἀνασηκωμένη μύτη καὶ τὴ φουσκωμένη κοιλιά, πόσο τὸν ἀηδίαζε !...

Σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Γκατινό, ὁ σκύλλος τοῦ σπιτιοῦ, πλησίασε τὸν ἐπισκέπτη. Ὁ Ρεμπὼ χάϊδεψε τὸ ζῶο καὶ εἶπε :

—Οἱ σκύλλοι εἶνε φιλελεύθεροι !...

Τί ἐννοοῦσε μ' αὐτὰ τὰ λόγια ; Κανένας δὲν τόλμησε νὰ ρωτήσῃ, ἀπὸ φόβο μήπως ξεφύγῃ τοῦ Ρεμπὼ καμμιὰ ἀπρεπὴς ἀπάντησις.

Στὸ τραπέζι ὁ Ρεμπὼ ἔφαγε μὲ λαιμαργία, μὲ τὴ μύτη του χωμένη μέσα στὸ πιάτο του. Ὅταν χόρτασε, ἄναψε τὴν πίπα του, φύσηξε δεξιὰ κ' ἀριστερὰ ἀδιάντροπα, κ' ἔπειτα, τραβῶντας τὶς ποδάρες του κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι, σηκώθηκε καὶ εἶπε :

—Εἶμαι κουρασμένος. Καληνύχτα...

Καὶ τράβηξε ἴσια γιὰ τὸ κρεββάτι ποὺ τοῦ εἶχαν ἑτοιμάσει.

* * *

Ὅταν ὁ Ρεμπὼ ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ Βερλαίν, ἡ σύζυγική εὐτυχία τοῦ τελευταίου ἐδὲν ἦταν πειὰ παρὰ μιὰ ἀνάμνησι. Ἔτσι ἡ ἄμιξις τοῦ «κακοῦ δαίμονος», τῆς «μάστιγος», συντέλεσε στὴν ἐπιδίνωσι τῆς διασπάσεως τῶν δύο συζύγων. Γι' αὐτὸ ἔχουν ἄδικο ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι τὴ διάστασι αὐτὴ τὴν προκάλεσε ἡ μεγάλη φιλία τῶν δύο ποιητῶν.

Πάντως, ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Βερλαίν ἀφωσιώθηκε ἐξ ὁλοκλήρου στὸν Ρεμπώ, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς ἀφίξεώς του. Τὸν ἔσεγνε τὶς νύχτες μαζύ του κ' ἔτσι τὸν ἔμαθε πολὺ γρήγορα τὸ ποτό, στὸ ὁποῖο σὲ λίγο συναγωνιζόταν τὸ δάσκαλό του.

Τὰ ἡλιολουσμένα ἀπογεύματα τοῦ φθινοπώρου, ὁ Ρεμπὼ ξαπλωνόταν στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Βερλαίν, στὸ σκαλοπάτι τῆς πόρτας τῆς εἰσόδου, καὶ κοιμόταν σὰν «κροκόδειλος». Κ' ὁ Βερλαίν ὁ ἴδιος, ποὺ ἦταν ἀστὸς ἀκόμα κ' ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸ τί θὰ ποῦν οἱ θυρωροί, πειραζόταν γι' αὐτό.

Ἔπειτα ἀπὸ ἑκατὸν ἑπτὰ μέρες, ἡ Ματθίλδη κ' ἡ μητέρα της ἀπόκαμαν πειὰ μὲ τὸν φιλοξενούμενο κ' ἐπειδὴ ὁ πατέρας τῆς Ματθίλδης ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὴν κυνηγετική του ἐκδρομή, ἡ δυὸ γυναῖκες ἔδωσαν στὸ Ρεμπὼ νὰ καταλάβῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ πάῃ νὰ κατοικήσῃ ἀλλοῦ. Ὁ Ρεμπὼ ἔτριψε τὰ μάτια του μὲ τὰ δυό του χέρια, τεντώθηκε, χασμουρήθηκε κι' ἔφυγε.

Προηγουμένως ὅμως — ὅπως βεβαιώνει ἡ Ματθίλδη — ἔσπασε ἐπίτηδες μερικὰ ἀντικείμενα καὶ πῆρε κρυφὰ μαζύ του ἕναν παλιὸ φλιντσένιο Ἐσταυρωμένο, τὸν ὁποῖο ὁ Βερλαίν μὲ μεγάλη δυσκολία κατόρθωσε νὰ τοῦ ξαναπάρῃ.

Κατόπιν συστάσεως τοῦ Βερλαίν, ὁ ποιητὴς Σάρλ Κρὸ τὸν δέχτηκε τότε στὸ σπίτι του. Μὰ ἐκεῖ, ὁ ἀκοινώνητος νέος, ξέσασε τὰ φύλλα μιᾶς πολύτιμης συλλογῆς τοῦ περιοδικοῦ «Καλλιτέχνης», γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ στὸ γνωστὸ μέρος, ὅπου καὶ οἱ βασιλεῖς πᾶνε μόνοι τους.

Ὁ Κρὸ θύμωσε τότε καὶ τὸν πέταξε ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι του. Ὁ Βερλαίν ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισι τοῦ προστατευομένου του καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ἐπεισοδίου, οἱ δυὸ παληοὶ φίλοι τὰ χάλασαν γιὰ πολλὲς βδομάδες.

Ὁ Βερλαίν τότε προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ποιητοῦ Μπανβίλ γιὰ τὸν Ρεμπώ, κ' ἡ κ. Μπανβὶλ τοῦ νοίκιασε, μὲ χρήματά της, μιὰ κάμαρα στὴν ὁδὸ Μπουσί, τὴν ὁποία ἐπίπλωσε ἡ ἴδια. Ὁ Ρεμπὼ παρακλήθη νὰ πάῃ νὰ κατοικήσῃ σ' αὐτή. Μὰ τὶς προηγούμενες νύχτες, ὁ νεαρὸς ποιητὴς εἶχε ξεπέσει στὴ Λαχαναγορὰ τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου ἁρπαξε ψεῖρες (*).

Μόλις ὁ Ρεμπὼ ἐγκαταστάθηκε στὸ δωμάτιο τῆς ὁδοῦ Μπουσί, ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ γδυθῆ καὶ νὰ πετάξῃ τὸ φθειροφθὲς ποικάμισό του ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μὰ ἡ συνοικία ἀναστατώθηκε, καθὼς εἶδε τὸν γυμνὸ αὐτὸ νέο σκισμένο ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ θυρωρὸς (ἄ ! αὐτοὶ οἱ θυρωροὶ εἶνε βασιλεῖς στὸ Παρίσι !), ἀνέβηκε ἐπάνω κ' ἄρχισε νὰ ἐπαπλήτῃ τὸν ἐνοικιαστή του. Μὰ ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε τότε βρίζοντάς τον μὲ τὰ χειρότερα ἐπίθετα ποὺ τοῦ ἐρχόντουσαν στὸ στόμα του. Γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ τότε ὁ Ρεμπὼ, σκούπισε τὰ λασπωμένα παπούτσια του στὶς μουσελινένιες κουρτίνες του. Τὴν ἄλλη μέρα κιόλας ὁ νοικοκύρης τοῦ κοινοποιοῦσε ἔξωσι κ' ὁ Ρεμπώ, φεύγοντας, ἄφησε τὴν «ἀνάμνησί» του μέσα σ' ἕνα πολυτελὲς κρυστάλλινο δοχεῖο.

Κατόπιν ὁ Ρεμπὼ ἐγκαταστάθηκε στὸ «Ξενοδοχεῖο τῶν Ξένων», μὰ τὴ δεύτερη μέρα τὸν ἔδιωξαν κ' ἀπὸ κεῖ.

Τότε ὁ Βερλαίν ἐπενέβη καὶ πάλιν καὶ ἐπεκαλέσθη τὴ συνδρομὴ τῶν φίλων του, οἱ ὁποῖοι ἑνοιωθαν σεβασμὸ γιὰ τὸ ταλέντο τοῦ Ρεμπὼ καὶ ὀκτὸ γιὰ τὴ φτώχεια του. Ἔκαναν ὅλοπόν ἔρανο καὶ τοῦ νοίκασαν μιὰ σοφίτα. Ἔπειτα τοῦ πῆγαν ἐκεῖ ἄλλος ἕνα κρεββάτι, ἄλλος ἕνα στρῶμα, ἄλλος μιὰ καρέκλα. Ἕνας καλλιτέχνης δεκαοχτὼ χρόνων, ὀνομαζόμενος Ζὰν Φοραίν, κρέμασε στοὺς τοίχους ἐλάφρες ζωγραφιές.

Ὡστόσο οἱ τρόποι τοῦ Ρεμπὼ στοὺς φίλους τοῦ Βερλαίν δὲν ἦσαν καθόλου εὐγενικοί. Ἡ σιμπεριφορά του μάλιστα σ' ἕνα φιλολογικὸ γλέντι ἔμεινε ἀλησμόνητη. Μεθυσμένο καθὼς ἦταν τὸ χαμένι, εἶχε νευριάσει μὲ κάποιο ποιητή, ποὺ ἀπήγγειλε ἕνα μακροσκελὲς ποίημά του καὶ σὲ κάποια στιγμὴ φώναξε :

—Σ....! Φτάνει πειά ! Σ....!...

Τὸ πρᾶγμα, ἂν περιοριζόταν ὡς ἐκεῖ, δὲν θὰ εἶχε καμμιὰ σημασία, γιατί θ' ἀποτελοῦσε τὴν ἐκδήλωσι τῆς δυσφορίας ἑνὸς μεγαλοφυοῦς ποιητοῦ ἐναντίον ἑνὸς κακοῦ συναδέλφου του.

Μὰ ὅταν ἕνας ἀπὸ τοὺς παρισταμένους, ὁ φωτογράφος Ἐπὲν Καρζά, θέλησε νὰ ἐπιβάλῃ σιωπὴ στὸν Ρεμπώ, ἐκεῖνος πετάχτηκε ἐπάνω, ἅρπαξε τὸ μπαστοῦνι μὲ τὸ ξίφος τοῦ Βερλαίν, τράβηξε τὴ λεπίδα ἔξω ἀπὸ τὸ θηκάρι καὶ πάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι, τὴν πέταξε στὸν Καρζά, τὸν ὁποῖο καὶ πλήγωσε στὸ χέρι.

Ἡ φασαρία ποὺ ἐπακολούθησε ἦταν ἀπερίγραπτη. Τέλος ὁ Βερλαίν ἀπέσπασε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ρεμπὼ τὸ ὅπλο καὶ τὸ ἔσπασε ἐπάνω στὰ γόνατά του.

(Ἀκολουθεῖ)

(*) Ὁ Ρεμπὼ εἶχε τὰ παράσιτα αὐτὰ καὶ προηγουμένως. Πρὶν φύγει ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Βερλαίν, μιὰ μέρα, ἡ Ματθίλδη μπῆκε στὴν κάμαρά του καὶ εἶδε ἕνα σωρὸ ἀπ' αὐτὰ στὸ κρεββάτι του. Ὅταν τὸ διηγήθηκε αὐτὸ στὸ σύζυγό της, ὁ Πὸλ ἄρχισε νὰ γελᾶ καὶ τῆς ἀπάντησε :

—Ὁ Ρεμπὼ εὐχαριστιέται νὰ ἔχῃ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἐντόμων στὸ κεφάλι του, γιὰ νὰ τὰ πετάῃ στοὺς παπάδες ποὺ συναντάει στὸ δρόμο του.